
Barcelona i Buffalo Bill

Autor:

Data de publicació: 03-01-2020

Buffalo Bill va tenir mil vides i no només va creuar les grans planes dels Estats Units quan encara eren territoris pràcticament inexplorats. Inexplorats per l'home blanc, sí, però la llar d'altres éssers humans des de feia mil·lennis: els nadius americans. Aquest aventurer, soldat, explorador i caçador de bisons, que tant va contribuir a l'ocàs dels indis, també va recórrer Amèrica i Europa al capdavant del seu Buffalo Bill's Wild West, el seu circ del salvatge Oest.

Les anècdotes a la capital catalana del circ del llegendari explorador

Indis a Barcelona. © Centre Excursionista de Catalunya

Domingo marchena
03/01/2020 06:00

Buffalo Bill va tenir mil vides i no només va creuar les grans planes dels Estats Units quan encara eren territoris pràcticament inexplorats. Inexplorats per l'home blanc, sí, però la llar d'altres éssers humans des de feia mil·lennis: els nadius americans. Aquest aventurer, soldat, explorador i caçador de bisons, que tant va contribuir a l'ocàs

dels indis, també va recórrer Amèrica i Europa al capdavant del seu Buffalo Bill's Wild West, el seu circ del salvatge Oest.

Barcelona va ser una de les capitals europees que va visitar William F. Cody (1845-1917), el veritable nom d'aquest empresari circense i personatge de llegenda. La portada de La Vanguardia del diumenge 15 de desembre de 1889 anunciava la imminent inauguració del seu "hipòdrom" al solar dels carrers Aribau i Rosselló, avui una de les zones més densament edificades de l'Eixample de Barcelona. Les entrades amb seient valien entre dues i cinc pessetes, una quantitat respectable per a l'època (aquest diari costava llavors cinc cèntims)

L'arribada de la companyia va estar plagada d'anècdotes. El primer que van fer els barcelonins va ser rebatejar Buffalo Bill com Bufo-li l'ull ("sóplale en el ojo", en català). La troupe representava alguns dels moments clau de la història de la conquesta de l'Oest. Els tòpics i la iconografia dels seus números van ser copiats fins a la sacietat per Hollywood, per la qual cosa Buffalo Bill és el responsable indirecte de molts clixés assentats en el nostre imaginari col·lectiu.

Els dols, els assalts a les diligències, el salvatgisme dels indis, la violència a la frontera... La publicitat anunciava la presència de més de 180 "cowboys, fiers indis i foragitats mexicans", a més de "200 cavalls salvatges i un ramat de perillosos bisons". En realitat el circ va portar un petit ramat de 20 aquests bovins, pràcticament domesticats. L'únic animal que va causar problemes va ser un gos que va mossegar un nen al descampat d'Aribau amb Rosselló.

Els bisons. © Centre Excursionista de Catalunya

El pas per Barcelona del Buffalo Bill's Wild West va quedar registrat en nombroses fotos. Tres de les més populars pertanyen a l'extraordinari arxiu del Centre Excursionista de Catalunya i es reproduïxen en aquest article. A les imatges, captades pel soci A. Carbonell, es veuen els bessons, uns indis a cavall i un altre amb un impressionant tocat de plomes a punt d'entrar en un tipi.

Encara existeix al final de la Rambla l'històric hotel Quatre Nacions, un dels més antics de la ciutat. Allà es va allotjar Buffalo Bill i va rebre la premsa durant el mes que va estar a Barcelona. La seva ostentosa botiga del carrer Muntaner era només un decorat més. L'hotel ha patit successives remodelacions i ja no queda cap vestigi directe de la presència del personatge. On sí que es conserva un record material del Buffalo Bill's Wild West és en un hospital.

Un tipi. © Centre Excursionista de Catalunya

La llegenda urbana diu que dos dels indis de l'espectacle van morir durant la seva estada a la capital catalana. La creença popular sosté fins i tot que un d'ells està enterrat al cementiri del Poblenou. No és cert. Qui sí que va morir va ser el presentador de l'espectacle, Frank Richmond, però el seu cos va ser embalsamat i repatriat. Dos indis sioux, Charching Crow i Black Hawk (Cuervo que ataca i Falcó negre), de 19 i 25 anys, van emmalaltir de virolla i van ser atesos a la sala d'infecciosos de l'hospital de la Santa Creu.

L'hospitalització va quedar registrada a l'arxiu i encara avui es pot consultar. Aquest sanatori va ser l'embrió del que avui és l'hospital de Sant Pau. El document és la prova fefaent que els dos indis, amb els noms mal transcrits, només van romandre ingressats uns dies. Un va ser hospitalitzat el 6 de gener de 1890 i l'altre, dues setmanes després. En el registre s'especifica que procedien de "Pine Ridge, agency indian". Tots dos van rebre l'alta el 27 de febrer. El 21 de gener el circ va prosseguir la seva gira per Itàlia. És una incògnita com es van reunir amb els seus companys.

El circ sí que va lamentar morts d'indis en altres ciutats europees, on els casos estan documentats. L'empresa de Buffalo Bill, que ja havia estat a Europa abans, va creuar l'Atlàntic el 1889 per actuar a l'Exposició Universal de París. Des d'allà, després d'embarcar-se a Marsella, va arribar a Barcelona. Aquí no va tenir l'èxit esperat. El seu plat fort eren les habilitats eqüestres i això no era res de l'altre món a la Barcelona de finals del segle XIX. Entre 1879 i 1895, el Circ Eqüestre Alegria va oferir les seves funcions en un lloc avui tan cèntric com la plaça Catalunya.

A més, va ploure la major part de les cinc setmanes que el salvatge Oest va estar de visita. L'hipòdrom, una construcció temporal aixecada ex profeso per a l'espectacle, no tenia sostre. El mal temps va contribuir que es venguessin menys entrades de les previstes. Hi va haver indis que van aconseguir unes monedes extra deixant-se fotografiar, com aquesta imatge (atenció al personatge central, que assegut és gairebé tan alt com els qui el flanquegen):

Black Heart i dos barcelonins. Arxiu Jordi Palmés

Per si la pluja no fos suficient, Barcelona va patir una triple epidèmia de grip, còlera i virolla. Els més hipocondríacs van dir que no calia acostar-se gaire al solar d'Aribau amb Roselló perquè els virus havien vingut amb els indis. El món al revés. Els nadius americans, que a Amèrica van patir més morts per la virolla i l'alcohol que per les armes de repetició, es veien ara acusats falsament de propagar malalties a Europa.

Una altra història apòcrifa i que ha gaudit d'un gran predicament assenyalava que Buffalo Bill va acudir que li traguessin una mola a l'hospital de la Santa Creu i que la peça dental va estar molts anys exposada en una vitrina fins que un col·leccionista la va trencar. Valent-se de la seva llibertat creativa, l'escriptor Jordi Solé recull aquest episodi en una notable novel·la, El revòlver de Buffalo Bill (Barcelona Far West , en català, ambdues de l'editorial Pàmies).

Buffalo Bill. © Olañeta Editor

Tot i que, per a llibertats creatives, les que es va permetre el mateix Buffalo Bill en la seva presumpta autobiografia. La meua vida a les praderies (Olañeta Editor) és una obra deliciosa. Però s'ha de prendre com una obra de ficció, inspirada en fets reals. L'autor és un fanfarró adorable. Diu, per exemple, que no va poder evitar la mort del seu pare, un ferm abolicionista agredit per esclavistes a Kansas, perquè només tenia 10 anys i estava "desarmat".

El biografiat sosté també que va matar el seu "primer indi" poc després, quan tenia "onze anys justos". I no va ser un indi qualsevol: "Mai he sabut com s'anomenava. Però el tocat de guerra que portava mostrava bé a les clares que es tractava d'un cap de tribu". És una pena que fos tan procliu a les exageracions perquè la seva vida no necessitava gaires afegits per resultar fascinant, com fascinant va ser l'època que et va tocar viure.

Buffalo Bill (d'esquena) i els seus actors, a París. © Bruguera

Quan encara no tenia l'àlies amb què ha passat a la història, William F. Cody va transportar queviures per als miners de les Muntanyes Rocoses. També va ser tramper, caçador i correu del Pony Express. Va servir a les files de la Unió, va ser explorador de l'Exèrcit i va conèixer militars com Sheridan, Crook i Custer. L'Enciclopèdia Britànica li va dedicar un article en vida en què recordava que va treballar per a la seguretat i l'avituallament dels treballadors del ferrocarril Union Pacific, i que "en només en un any va matar 4.280 bisons". Llavors sí que es va guanyar el sobrenom.

Un altre llibre apassionant sobre ell és Buffalo Bill i la seva època (Bruguera), d'Ángel de Zavala. La primera edició és de 1963 i ja només es pot trobar en llibreries de vell o per internet. L'obra està plagada de curiositats sobre el pas del circ per Barcelona. La xiqueta perseguia als indis pel carrer i els bessons van aprofitar els mateixos calaixos amb què els bous es traslladaven a les places de les Arenes o La Monumental, "cedits gentilmente per l'Ajuntament".

Un altre anunci de premsa . Arxiu Històric de Barcelona

Els curiosos que es van acostar a presenciar el desembarcament de la troupe del vapor Palma al moll de Sant Beltrà es van mantenir a considerable distància. Ángel de Zavala explica que s'havia propalat el rumor que se soltarien un o dos bisons "per a una cacera a llaç per la ciutat". Des del primer dia, agregava l'escriptor, el circ es va trobar "amb certa fúria

per part del públic català, a diferència del que li va passar abans a Regne Unit i França, o de l'apoteòsic rebuda que va tenir després a Itàlia".

Les explicacions a aquest relatiu fracàs són dues. L'autor de Buffalo Bill i la seva època ho va atribuir al seu dia, a més de la crisi sanitària d'aquells dies, a la peculiar idiosincràsia catalana: "No s'aclama aquí, així com així, a qualsevol heroi per molta propaganda que vingui precedit". Per a Helen Cody, la germana del nostre personatge, els motius van ser molt diferents: "El circ del meu germà no s'assemblava en res a les corrides de toros i aquest és l'únic espectacle que té èxit a Espanya".